

Time: 2:30 hrs.

Marks: 75

- Note:** 1. All questions are compulsory.
2. All questions carry equal marks.
3. Draw neat diagrams wherever necessary.

Q.1. Answer Any Two of the following. (15 Marks)

- a) Analyse the relationship between Economic growth and environment.
- b) Discuss the Limits to growth theory in brief.
- c) Explain the Environmental Kuznets Curve.

Q.2. Answer Any Two of the following. (15 Marks)

- a) What are the types of environmental goods and services?
- b) Explain the term economic efficiency with the help of diagram.
- c) Discuss the role of institutions in environmental protection.

Q.3. Answer Any Two of the following. (15 Marks)

- a) Describe the four steps of Life Cycle Assessment.
- b) What are the causes of global warming?
- c) Discuss the causes and effects of air pollution.

Q.4. Answer Any Two of the following. (15 Marks)

- a) What are the main concerns about using market based instruments (MBI's)?
- b) Explain the deposit refund system (DRS).
- c) Discuss the highlights and key issues of the Rehabilitation and Resettlement Bill, 2007.

Q.5. Write short note on any three. (15 Marks)

- a) Concept of Green Accounting.
- b) Types of externalities.
- c) Five major greenhouse gases.
- d) Concept Environmental Standards.

*****

(मराठी रुपांतर)

वेळ: २:३० तास

गुण: ७५

- सूचना : १. सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.
२. सर्व प्रश्नांना समान गुण आहेत.
३. आवश्यक तेथे व्यवस्थित आकृती काढा.

प्र.१. खालीलपैकी कोणत्याही दोन प्रश्नांची उत्तरे द्या.

(१५ गुण)

- अ) आर्थिक वृद्धी आणि पर्यावरण यांच्यातील संबंधांचे विश्लेषण करा.
ब) वृद्धी सिद्धांताच्या मर्यादांची थोडक्यात चर्चा करा.
क) पर्यावरणीय कुझनेट्स वक्र स्पष्ट करा.

प्र.२. खालीलपैकी कोणत्याही दोन प्रश्नांची उत्तरे द्या.

(१५ गुण)

- अ) पर्यावरणीय वस्तू आणि सेवांचे प्रकार कोणते आहेत?
ब) आकृतीच्या मदतीने आर्थिक कार्यक्षमता ही संज्ञा स्पष्ट करा.
क) पर्यावरण संरक्षणातील संस्थांच्या भूमिकेबद्दल चर्चा करा.

प्र.३. खालीलपैकी कोणत्याही दोन प्रश्नांची उत्तरे द्या.

(१५ गुण)

- अ) जीवन चक्र मूल्यमापनाच्या चार पायऱ्यांचे वर्णन करा.
ब) जागतिक तापमानवाढीची कारणे कोणती आहेत?
क) वायुप्रदूषणाची कारणे आणि परिणाम यांची चर्चा करा.

प्र.४. खालीलपैकी कोणत्याही दोन प्रश्नांची उत्तरे द्या.

(१५ गुण)

- अ) बाजारआधारित उपकरणे (MBI's) वापरण्याबाबत मुख्य चिंता काय आहेत?
ब) ठेव परतावा प्रणाली (DRS) स्पष्ट करा.
क) पुनर्वसन आणि पुनर्स्थापना विधेयक, 2007 चे ठळक मुद्दे आणि मुख्य मुद्द्यांची चर्चा करा.

प्र.५. खालीलपैकी कोणत्याही तीन बाबींवर थोडक्यात टिप लिहा.

(१५ गुण)

- अ) हरित लेखा ची संकल्पना
ब) बाह्यत्वाचे प्रकार.
क) पाच प्रमुख हरितगृह वायू
ड) पर्यावरणीय मानकांची संकल्पना.

*****